

antika - vječni motiv

56

PAN (odlomak)

*U sjeni fantastnog čokota tuguje Pan. Ispija ga bolesna čežnja za pjenušavim morem,
prebire pjesmu čežnje na siringi:*

Thalatta! Thalatta!
Ljiljani se njišu,
katarakti srebra niz hridinu zvone.
I imela kaplje i uljici cvatu
i valovi mirišu...
Orlovi u modrom Ništavilu rone...
Nad pučinom kruže galebova jata,
thalatta! Thalatta!

Miroslav Krleža

prijevod

SEKST PROPERCIJE

Sekst Propercije (Sextus Propertius) rođen je u uglednoj obitelji u Asiziju oko 50. godine pr.n.e. Djetinjstvo mu pada u doba žestokih građanskih ratova koji su kobno označili posljednje decenije republike. Premda mu je obitelj u toku građanskih ratova osiromašila, Propercije se školovao u dobrim školama i pred njim se otvarala privlačna karijera državnog službenika. No ovaj se mladić odlučuje za nešto sasvim drugo – za poziv pjesnika.

57

Lirski opus Seksta Propercija obuhvaća četiri knjige elegija. Pjesme su unutar ove četiri knjige svrstane uglavnom kronološki te predstavljaju najznačajniji izvor pjesnikovu životopisu. Najranije su mu pjesme u znaku strastvene ljubavi za *Cintijom* čija je pojava u Propercijevom životu ostavila najdublji trag. Prva knjiga elegija, ispunjena pjesmama u kojima se očituje čitav raspon od ljubavne sreće do patnje napuštena ljubavnika, posebno objavljena pod naslovom *Cyntia Monobiblos*. Pjesme druge i treće knjige nastale su u prvim godinama Augustova principata te se uz ljubavne elegije kojima dominira pjesnikova nesretna ljubav javljaju i pjesme upućene Mecenatu (čijem će se krugu pjesnikâ Propercije pridružiti) te Augustu uz čiju će politiku moralne obnove Rima Propercije pristati svim srcem. No dakako u ovim je knjigama još snažno prisutna Cintija, ne više kao neposredan pjesnikov doživljaj već kao opsesija koje se ne može osloboditi. Četvrta knjiga obuhvaća već uglavnom pjesme drugačije tematike i pjesnikova ljubavna lira uzmiče pred učenim sadržajem i programatskim težnjama.

Umro je mlad, 16. godine pr.n.e. ostavivši za sobom opus čiji će se utjecaj osjećati stoljećima, a uz Tibula i Ovidija ostaje velikan rimske poezije.

SEXTI PROPERTII ELEGIAE SELECTAE

I, 8b, 27–46

HIC erit! hic iurata manet! rumpantur iniqui!
 uicimus: assiduas non tulit illa preces.
 falsa licet cupidus deponat gaudia liuor:
 30 destitit ire nouas Cynthia nostra uias.
 illi carus ego et per me carissima Roma
 dicitur, et sine me dulcia regna negat.
 illa uel angusto mecum requiescere lecto
 et quocumque modo maluit esse mea,
 35 quam sibi dotatae regnum uetus Hippodamiae,
 et quas Elis opes ante pararat equis.
 quamuis magna daret, quamuis maiora daturus,
 non tamen illa meos fugit auara sinus.
 hanc ego non auro, non Indis flectere conchis,
 40 sed potui blandi carminis obsequio.
 sunt igitur Musae, neque amanti tardus Apollo;
 fuis ego fretus amo: Cynthia rara mea est!
 nunc mihi summa licet contingere sidera plantis:
 siue dies seu nox uenerit, illa mea est!
 45 nec mihi riualis certos subducit amores:
 ista meam norit gloria canitiem.

58

I, 12

QVID mihi desidia non cessas fingere crimen,
 quod faciat nobis Cynthia rara moram?
 tam multa illa meo diuisa est milia lecto,
 quantum Hypanis Veneto dissidet Eridano;
 5 nec mihi consuetos amplexu nutrit amores,
 Cynthia nec nostra dulcis in aure sonat.
 olim gratus eram: non illo tempore cuiquam
 contigit ut simili posset amare fide.
 inuidiae fuimus: non me deus obruit: an quae
 10 lecta Prometheis diuidit herba iugis?
 non sum ego qui fueram: mutat uia longa puellas:
 quantus in exiguo tempore fugit amor!
 nunc primum longas solus cognoscere noctes
 cogor et ipse meis auribus esse grauis.

SEKST PROPERCIJE, ODABRANE ELEGIJE

I, 8b, 27–46

Ostaje! To mi se zakle! Nek' zlobnici, dabogda, svisnu!
 Svojim sam molbama ja ipak pob'jedio nju.
 Svoju varavu radost nek' zlobna ostavi zavist:
 30 nè odvaži se poč' nà novi Cintija put.
 Kažu da ja sam joj drag, a grad Rim voli zbog mène,
 da su joj kraljevstva svà u manjōj c'jeni no ja.
 Kažu da ona želi tek sa mnom postelju d'jelit',
 bilo kako mu god, mojom da može se zvat';
 35 više da vr'jedim joj ja od Hipòdamina bogàtstva,
 više no elidski kraj koji zbog konja je znan.
 Premda joj davaše mnogo i obečã više još dati,
 darima nè dobì nju, vjerna mi ostade sveđ.
 Nisam je mogao zlatom ni indijskim biserjem sklonit',
 40 pjesmom dražesnom tek mogoh pridobiti nju.
 Onome koji ljubi Apòlōn i Muze su skloni:
 ljubim li slušajuć njih, Cintija moja će bit'!
 Sada slobodno mogu uživati najveću sreću:
 dođe li dan ili noć, zauv'jek moja će bit'!
 45 Suparnik neće mi nikad odvèsti sigurnu ljubav:
 moje sjedine će k tom slava ovjenčati tad.

59

I, 12

Što mi, Cintija, l'jenost ne prestaneš već prigovarati?
 Jesam li zbog toga kriv što mi je bezbrižna čud?
 Tòliko milja je ona dalèko od kreveta moga
 kol'ko od r'jeke je Pad udaljen Hipanov t'jek;
 5 više mi grljenjem nježnim ne potiče ljubavnu vatru,
 dō uha Cintija mog slatku ne šapuće r'ječ.
 Nekoć bijah ljubljen: u strastvenoj ljubavi sa mnom
 nije se mogao tad nitko usporèdit' baš.
 Predmet zavisti bih: zar bog me zatire koji;
 10 trava s prometejske da l' hridine razdvaja nas?
 Nisam više što bjeħ: put dugi djevojku m'jenja:
 kòlikl ljubavni žar za tili nestade čas!
 Prvi sam prisiljen put upoznati beskrajne noći,
 svaki i najmanji šum nemio zà mōj je sluh.

15 felix qui potuit praesenti flere puellae:
 non nihil aspersis gaudet Amor lacrimis;
 aut si despectus potuit mutare calores:
 sunt quoque translato gaudia seruitio.
 mi neque amare aliam neque ab hac desistere fas est:
 20 Cynthia prima fuit, Cynthia finis erit.

I, 18

60 HAEC certe deserta loca et taciturna querenti,
 et uacuum Zephyri possidet aura nemus.
 hic licet occultos proferre impune dolores,
 si modo sola queant saxa tenere fidem.
 5 unde tuos primum repetam, mea Cynthia, fastus?
 quod mihi das flendi, Cynthia, principium?
 qui modo felices inter numerabar amantes,
 nunc in amore tuo cogor habere notam.
 quid tantum merui? quae te mihi crimina mutant?
 10 an noua tristitiae causa puella tuae?
 sic mihi te referas leuis, ut non altera nostro
 limine formosos intulit ulla pedes.
 quamuis multa tibi dolor hic meus aspera debet,
 non ita saeua tamen uenerit ira mea
 15 ut tibi sim merito semper furor et tua flendo
 lumina deiectis turpia sint lacrimis.
 an quia parua damus mutato signa calore
 et non ulla meo clamat in ore fides?
 uos eritis testes, si quos habet arbor amores,
 20 fagus et Arcadio pinus amica deo.
 ah quotiens teneras resonant mea uerba sub umbras,
 scribitur et uestris Cynthia corticibus!
 an tua quod peperit nobis iniuria curas?
 quae solum tacitis cognita sunt foribus.
 25 omnia consueui timidus perferre superbae
 iussa neque arguto facta dolore queri.
 pro quo diuini fontes et frigida rupes
 et datur inculto tramite dura quies;
 et quodcumque meae possunt narrare querelae,
 30 cogor ad argutas dicere solus aues.
 sed qualiscumque es, resonent mihi „Cynthia“ siluae
 nec deserta tuo nomine saxa uacent.

15 Sretan je plakat' tko može u naručju djevojke svoje:
 prosutim suzama, znaj, Amor se raduje bog;
 ako je ljubavnik prezren zavoljeti mogao drugu:
 novo robovanje to pruža užitak i slast.
 Drugu ne mogu zavoljet', ne mogu se rastat' od ove:
 20 Cintija prva mi bje, Cintija zadnja će bit'.

I, 18

Ova su zabitna mjesta za onoga koji je tužan,
 cijeli pusti tek gaj Zēfirov zaprema dah.
 Ovdje bez pr'jekora mogu iznositi skrovite boli
 samo da hridine te umiju držati r'ječ.
 5 Gdje opisivat' da počnem tvoj oholi, Cintija, prezir?
 Ōdāklē treba da moj, Cintija, započne plač?
 Ūbrājāhu doskōra u ljubavnike me sretne,
 sada me prekori ti, ljubavnoj sreći je kraj.
 Što li ti skrivih toliko? Zar klevete m'jenjaju tebe?
 10 Nova zar djevojka sad uzrok je tuzi li toj?
 Tako mi vrati se brzo nijedna kao što druga
 nē prekorāčt još l'jepom mi nožicom prag.
 Premda zahvaljujem tebi za mnoge tegobe i muke,
 ipak toliko baš ljut nije me spopao gnjev
 15 da bih ti uvijek s pravom ja uzrokom ljutosti bio
 i da bi suzama plač obraz nagrdio tvoj.
 Dajem li preslabe znake jer moja se ohlādī ljubav
 il' ti ne govorim ja nikakvu ljubavnu r'ječ?
 Vi ćete bit' mi svjedoci, za ljubav znade li stablo,
 20 bukvo i bore mi ti, bogu arkādījskōm drag:
 kōliko r'ječi mi put odjekivale granama vašim,
 „Cintija“ kōliko već ū koru urezah put!
 Kakve mi nepravda tvoja zadādē ljubavne muke,
 koje su poznate, ah, n'jemim ti vratima tek!
 25 Navikoh naloge ohole Cintije sve izvršavat',
 glasan ne odaje plač kolik u mēni je bol.
 Utjehom hladna mi st'jena i izvori ovi božanski,
 samotna stazica k tom počinak podaje tvrd;
 a što god sve mogu da pričaju tužaljke moje,
 30 s nevolje kazujem to pticam' cvrkutavim sam.
 Ali kakva si da si, nek' šūme mi „Cintija“ šūmē,
 tvojim nek' imenom tu svaka odjekuje hrid.

II, 2

- LIBER eram et uacuo meditabar uiuere lecto:
 at me composita pace fefellit Amor.
 cur haec in terris facies humana moratur?
 Iuppiter, ignoro pristina furta tua.
- 5 fulua coma est longaeque manus, et maxima toto
 corpore, et incedit uel loue digna soror,
 aut cum Dulichias Pallas spatiat ad aras,
 Gorgonis anguiferae pectus operta comis;
- 10 qualis et Ischomache Lapitae genus heroine,
 Centauris medio grata rapina mero;
 Mercurio talis fertur Boebeidos undis
 uirgineum Brimo composuisse latus.
 cedite iam, diuae, quas pastor uiderat olim
 Idaeis tunicas ponere uerticibus!
- 15 hanc utinam faciem nolit mutare senectus,
 etsi Cumaeae saecula uatis aget!

II, 13a, 1–16

62

- NON tot Ahaemeniis armantur Susa sagittis,
 spicula quot nostro pectore fixit Amor.
 hic me tam graciles uetuit contemnere Musas,
 iussit et Ascræum sic habitare nemus,
- 5 non ut Pieriae quercus mea uerba sequantur,
 aut possim Ismaria ducere ualle feras,
 sed magis ut nostro stupefiat Cynthia uersu:
 tunc ego sim Inachio notior arte Lino.
 non ego sum formae tantum mirator honestae,
- 10 nec si qua illustres femina iactat auos:
 me iuuat in gremio doctae legisse puellae,
 auribus et puris scripta probasse mea.
 haec ubi contigerint, populi confusa ualeto
 fabula: nam domina iudice tutus ero.
- 15 quae si forte bonas ad pacem uerterit aures,
 possum inimicitias tunc ego ferre Iouis.

II, 18c, 23–38

NVNC etiam infectos demens imitare Britannos,
 ludis et externo tincta nitore caput?

II, 2

- Slobodan bijah i mišljah da sam ću spavati uv'jek:
 ali me prevari bog, iako sklopismo mir.
 Zašto živi na zemlji ovakva božanska ljepota?
 Ne znam, Jupitre, ne, tvoje lukávštine sve!
- 5 Ručice vitke i visok stas, a kosica plava,
 ūz tō ponosan hod: poput Junone je baš;
 ona je Paladi slična kad šeta se k svom žrtveniku,
 kosom zmiždnošnōm dok svoju je pokrila grud;
 il' na Ishōmahu nalik, junakinju lapitskog roda,
- 10 koja je postala drag pjanim Kentaurima pl'jen;
 priča se takvu da Brimu na valima obljudi bebskim
 sam Merkurije bog ūz bōk priljubiv se njen.
 Sada ustupite, božice vi, što vas ugleda pastir
 kako ste ldi na vrh odjeću skinule svu!
- 15 Kamo sreće da starost ne prom'jeni ovu ljepotu,
 ma i doživjela baš kumske vračarice v'jek!

II, 13a, 1–16

- Ne oruža se Suza s toliko ahēmēnskth str'jela,
 Amor koliko ih bog zabo u moju je grud.
 Bog mi zābrānī taj da nježne prezirem Muze,
 naredi askarski gaj odsad da bude mi dom,
- 5 ne da bi riječi moje pijèrtjski sl'jedili hrasti,
 nit' da kroz ismarski dol divlju bih vodio zv'jer,
 već da bi Cintiju mogli omamiti stihovi moji:
 poznat um'jećem ću bit' više no argivski Lin.
 Nè dīvlm ja se toliko tek blještavom sjaju ljepote,
- 10 ženi što hvasta se sveđ kako je slavan joj djed:
 godi mi čitati pjesme u krilu učene djeve,
 da mi neòskvrñjen sluh svaki odobrava stih.
 Čim mi to pođe za rukom, hajd otale mrmljanje puka:
 jer je gospođin sud siguran uv'jek i prav.
- 15 Ako ona k miru prijamljivo prikloni uho,
 moći ću podn'jeti tad samoga Jupitra gnjev.

II, 18c, 23–38

Što? Zar, ludice, sada oponašaš divlje Britance
 dok ti po glavi se svud tuđinski prel'jeva sjaj?

25 ut natura dedit, sic omnis recta figura est:
 turpis Romano Belgicus ore color.
 illi sub terris fiant mala multa puellae,
 quae mentita suas uertit inepta comas!
 de me, mi certe poteris formosa uideri:
 30 mi formosa satis, si modo saepe venis.
 an si caeruleo quaedam sua tempora fuco
 tinxerit, idcirco caerulea forma bona est?
 cum tibi nec frater nec sit tibi filius ullus,
 frater ego et tibi sim filius unus ego.
 35 ipse tuus semper tibi sit custodia lectus,
 nec nimis ornata fronte sedere uelis.
 credam ego narranti (noli committere) famae:
 et terram rumor transilit et maria.

II, 22b, 43–50

AVT si es dura, nega: sin es non dura, uenito!
 quid iuuat in nullo ponere uerba loco?
 45 hic unus dolor est ex omnibus acer amanti,
 speranti subito si qua uenire negat.
 64 quanta illum toto uersant suspiria lecto,
 cum recipi, quem non nouerit illa, putat,
 et rursus puerum quaerendo audita fatigat,
 50 quem, quae scire timet, quaerere plura iubet.

III, 8

DVLCIS ad hesternas fuerat mihi rixa lucernas,
 uocis et insane tot maledicta tuae,
 cum furibunda mero mensam propellis et in me
 proicis insana cymbia plena manu.
 5 tu uero nostros audax inuade capillos
 et mea formosis unguibus ora nota,
 tu minutare oculos subiecta exurere flamma,
 fac mea rescisso pectora nuda sinu!
 nimirum ueri dantur mihi signa calor:
 10 nam sine amore graui femina nulla dolet.
 quae mulier rabida iactat conuicia lingua,
 et Veneris magnae uoluitur ante pedes,
 custodum gregibus circa seu stipat euntem,
 seu sequitur medias, Maenas ut icta, uias,

25 Kako je priroda dala, lijèpa je svaka figura:
 belgijsko bjelilo, znaj, rimski nagrđuje lik.
 Trpjela mnoga zla i pod zemljom djevojka òna
 koja si kosice vlas lažno obojiti zna!
 Što se mene tiče, zac'jelo lijèpa ćeš biti:
 30 l'jepa ćeš dovoljno bit' često li dođeš mi ti.
 Ako je djevojka koja pob'jelila obraze svoje,
 da li je pob'jeljen lik zbog toga zgodniji njen?
 Kako nemaš brata i nemaš nijednoga sina,
 ja ću ti biti i brat, bit ću ti jedini sin.
 35 Čedni krevet tvoj nek' uvijek bude ti čuvar,
 nemoj nikada na nj kićena nakitom sjest'.
 Ja ću vjerovat' glasu što kruži (gr'ješit' mi nemoj):
 zao prol'jeće glas zemljom i morima svim.

II, 22b, 43–50

Ako si hladna, uskrati: a nisi li hladna, tad dođi!
 Kakva je korist od tog uludo trošiti r'ječ?
 45 Ljubavniku je òna od svih najljuća boli
 draga kad pošalje v'jest: „Nè čekāj, neću ti doć'.”
 Kòliki uzdasi njega po krevetu prevrću c'jelom
 misleći dragoj da sad ljubavnik dolazi nov;
 iznova muči dječaka ispitujuć' što je već čuo,
 50 htio bi više još znat', al' ga je òd toga strah.

III, 8

Kako li bijaše slatka uz sinoćnju svjetiljku svađa,
 pogrda kòlikí broj jezik je sasuo tvoj,
 kada si srušila stol od rujnoga mahnita vina,
 rukom goròpadnòm pun nà mene bacila vrč!
 5 Odvažno ti mi i opet na kosu moju navaljuj,
 krasnim mi noktima, ded, lice obilježi ti,
 grozi se da ćeš mi gorućim plamenom oči ispaliť,
 moju razgoliti grud zderavši odjeću svu!
 Doista, ù tom su istinske ljubavi sigurni znaci:
 10 žestoke ljubavi plam ženu razjariti zna.
 Pogrde ako žena razbacuje jezikom b'jesnim,
 ako se valja po tlu Venerin grleći kip,
 ili te, dok se šetaš, opkoljava četom čuvara,
 il' k'o bakhàntica tvoj mahnito slijedi put,

15 seu timidam crebro dementia somnia terrent,
 seu miseram in tabula picta puella mouet,
 his ego tormentis animi sum uerus haruspex,
 has didici certo saepe in amore notas.
 non est certa fides, quam non iniuria uersat:
 20 hostibus eueniat lenta puella meis!
 in morso aequales uideant mea uulnera collo:
 me doceat liuor mecum habuisse meam.
 aut in amore dolere uolo aut audire dolentem,
 siue meas lacrimas siue uidere tuas,
 25 tecta superciliis si quando uerba remittis,
 aut tua cum digitis scripta silenda notas.
 odi ego, cum numquam pungunt suspiria somnos:
 semper in irata pallidus esse uelim.
 dulcior ignis erat Paridi, cum Graia per arma
 30 Tyndaridi poterat gaudia ferre suae:
 dum uincunt Danaï, dum restat barbarus Hector,
 ille Helenae in gremio maxima bella gerit.
 aut tecum aut pro te mihi cum riuilibus arma
 semper erunt: in te pax mihi nulla placet.
 35 gaude quod nulla est aequè formosa: doleres,
 si qua foret: nunc sis iure superba licet.
 at tibi, qui nostro nexisti retia lecto,
 sit socer aeternum nec sine matre domus!
 cui nunc si qua data est furandae copia noctis,
 40 offensa illa mihi, non tibi amica, dedit.

III, 10

MIRABAR, quidnam uisissent mane Camenae,
 ante meum stantes sole rubente torum.
 natalis nostrae signum misere puellae
 et manibus faustos ter crepuere sonos.
 5 transeat hic sine nube dies, stent aere uenti,
 ponat et in sicco molliter unda minas.
 aspiciam nullos hodierna luce dolentes
 et Niobes lacrimas supprimat ipse lapis,
 alcyonum positis requiescant ora querelis,
 10 increpet absumptum nec sua mater Ityn.
 tuque, o cara mihi, felicibus edita pennis,
 surge et poscentes iusta precare deos.
 ac primum pura somnum tibi discute lympha
 et nitidas presso pollice finge comas;

15 ako je često u strahu jer bezumni plaše je snovi,
 il' joj podjaruje b'jes naslikan djevojčin lik:
 pouzdan ja sam haruspik za takve muke u duši,
 iz iskustva ti znam da je to ljubavi znak.
 Vjernost sigurna nije bez nepravde ako se prima:
 20 s bestrasnom djevojkom noć suparnik proveo moj!
 Neka mi vide vršnjaci na vratu izgrizenom rane:
 modrica neka je znak da smo uživali mi.
 Hoću u ljubavi bol il' tebi zadavati boli,
 suze da prolijem sam ili da zaplačeš ti
 25 kada mi obrvom svojom upućuješ potajne znake,
 ili mi prstima ti skrivenu bilježiš r'ječ.
 Mrzim sne gdje uzdasi nikad ne paraju srce:
 uvijek neka sam bl'jed kada te obuzme gnjev.
 Slađa je Parisu ljubav sred danajskog oružja bila
 30 kad je uz Tindara kćer mogao dōsēći slast:
 dok pobjeđuju Grci, dok divlji zaostaje Hektor,
 s Helenom Paris je svoj najveći vodio boj.
 S tobom ću, ili s rivalima za tebe uv'jek se borit':
 meni se nikakav baš ūz tebe nē sviđa mir.
 35 Raduj se, jer u ljepoti nijedna nije ti ravna!
 Voljela ne bi da jest. S pravom si ponosna ti!
 Tebi, koji si mrežu nad krevetom ispleo našim,
 nikad ti majka i tast ne napuštali dom!
 Ako se podala tebi u jednoj ukradenōj noći,
 40 nē misli da si joj drag, meni se svetila tim!

III, 10

Čuđah se što li su jutros probudile mene Kaméne,
 ū rāni jutarnji sat stavši do kreveta mog.
 Podsjetiše me tad da je rođendan dragane moje,
 triput k'o povoljan znak pljesnuše dlanom o dlan.
 5 Suncem ovaj zablistao dan, mirōvali vjetri,
 pr'jeteći neka se val smiri na suhome tlu!
 Neka na današnji dan ne ugledam žalosno lice,
 neka i Niobin kām danas zaustavi plač,
 neka zimōrodi šute, uminula njihova tužba,
 10 majka suspregnula sad zā sīnom Itisom plač!
 Ti pak, dragano moja, pod sretnom rođena zv'jezdom,
 ustaj i, kako je red, moli se bozima svim!
 Najprije rastjeraš san u bistroj se opravši vodi,
 gizdavu kosicu k tom rukom dovedi u red;

15 dein, qua primum oculos cepisti ueste Properti,
 indue nec uacuum flore relinque caput;
 et pete, qua polles, ut sit tibi forma perennis
 inque meum semper stent tua regna caput.
 inde coronatas ubi ture piaueris aras,
 20 luxerit et tota flamma secunda domo,
 sit mensae ratio, noxque inter pocula currat,
 et crocino naris murreus ungat onyx.
 tibia nocturnis succumbat rauca choreis,
 et sint nequitiae libera uerba tuae,
 25 dulciaque ingratos adimant conuiuia somnos,
 publica uicinae perstrepat aura uiae.
 sit sors et nobis talorum interprete iactu,
 quem grauibus pennis uerberet ille puer.
 cum fuerit multis exacta trientibus hora,
 30 noctis et instituet sacra ministra Venus,
 annua soluamus thalamo sollemnia nostro
 natalisque tui sic peragamus iter.

68

III, 14

MVLTAE tuae, Sparte, miramur iura palaestrae,
 sed mage uirginei tot bona gymnasii,
 quod non infames exercet corpore ludos
 inter luctantes nuda puella uiros,
 5 cum pila uelocis fallit per brachia iactus,
 increpat et uersi clauis adunca trochi,
 puluerulentaque ad extremas stat femina metas,
 et patitur duro uulnera pancratis,
 nunc ligat ad caestum gaudentia brachia loris,
 10 missile nunc disci pondus in orbe rotat,
 gyrum pulsat equis, niueum latus ense reuincit,
 uirgineumque cauo protegit aere caput,
 qualis Amazonidum nudatis bellica mammis
 Thermodontiacis turba lauatur aquis,
 15 et modo Taygeti, crines aspersa pruina,
 sectatur patrios per iuga longa canes.
 qualis et Eurotae Pollux et Castor harenis,
 hic uictor pugnis, ille futurus equis,
 inter quos Helene nudis capere arma papillis
 20 fertur nec fratres erubuisse deos.

15 haljinu zatim obuci u kojoj osvoji mene,
 u dŕvnu kosicu tad cv'jetak utakni si l'jep;
 moli da ostane trajna zamamljiva tvoja ljepota
 i da tvoja se vlast na mene proteže v'jek.
 Ovjenčan kada žrtvenik počastila tamjanom budeš
 20 i kad povoljan plam c'jeli obasja ti dom,
 pobrini ti se za jelo; a noć nek' uz čašu proleti,
 oniks nek' odiše mrk mirisom šafrana svud.
 Noćnome kada plesu promúkla podlegne frula,
 slobodno bilo ti tad reć' razuzdaniju r'ječ;
 25 mrski neka nam san sad oduzme slađahna gozba,
 susjedna ulica čak neka za pijanku zna.
 Bacanjem kocke i nama sudbina objavila sreću,
 koga li dječak taj pogodi str'jelom od nas.
 Poslije vrčeva mnogih kad sitni nahrupe sati,
 30 kada i Venera svoj priredi obred nam svet,
 svršimo godišnju svečanost u tvojoj spavaćoj sobi:
 tako nam prošao dan slaveći rođendan tvój.

69

III, 14

Velikom, Sparta, pravu ja divim se palēstre tvoje,
 ali još veći je dar djevički gimnazij tvój:
 gola dok djevojka vježba, u igri što sramotna nije,
 mladić porēd njē je gol, takvi vježbači su svi;
 5 okretno bačena lopta kadikad prevari ruke,
 zavnut zadrnda ključ kojim se okreće troh;
 tamo kod krajnje mete sva prašnjava djevojka stoji,
 šuteći podnosi bol, spomen na pankratij tvrd;
 sada si radosna cest oko ruku obavlja kožni,
 10 sada već prihvaća disk, snažno ga baca u zrak;
 s konjima topoće u krūg, a mač joj o snježanom boku,
 nevinu glavicu njoj šuplja zaštićuje mjed;
 kao što otkritih sisa u valima Termodont-r'jeke
 kupa se ratnica skup, hrabrih Amàzonkt roj,
 15 tako po Tajgetu brdu, u kosi dok mraz joj se hvata,
 naganja lovačke pse, svaki pretražuje vis.
 Kako Poluks i Kastor na pješčanom eurotskom žalu,
 onoga šakački boj, ovoga proslavi konj,
 tako među braćom nije ni Helena, priča se, golih
 20 dojaka znala za stid, spremna je bila za boj.

lex igitur Spartana uetat secedere amantes,
et licet in triuiis ad latus esse suae,
nec timor aut ulla est clausae tutela puellae,
nec grauis austeri poena cauenda uiri.
25 nullo praemisso de rebus tute loquaris
ipse tuis: longae nulla repulsa morae.
nec Tyriae uestet errantia lumina fallunt,
est neque odoratae cura molesta comae.
at nostra ingenti uadit circumdata turba,
30 nec digitum angusta est inseruisse uia.
nec quae sint facies nec quae sint uerba rogandi,
inuenias: caecum uersat amator iter.
quod si iura fores pugnasque imitata Laconum,
carior hoc esses tu mihi, Roma, bono.

Ljubavnike razdvajat zabranjuje spartanski zakon,
slobodno ùz javni put ùz bok priljubljuju bok;
ni zaključavanja žene, ni brige, ni bojazni nema,
žena ne boji se stog muž da će zatec' je strog.
25 Ti bez ustezanja možeš o stvarima svojim govorit:
nema odgađanja tu, dugi se nè čekā rok.
Niti haljine tirske radòznale varaju oči,
kosa mirisava tuj mučnu ne zadaje skrb.
Al' kad Rimljanka ide, okružuje silna je pratnja,
30 tako da dō nje ni prst nè možeš proturit svoj.
I ne nalaziš način ni r'ječi za ikakvu molbu:
ljubavnik vrti se svud, sl'jep mu je svaki baš put.
Ali lakonska da imitiraš prava i borbe,
bio bi, Rime, mi ti draži kudikama tad.

Prepjeuao Domagoj Grečl

Bilješke

(broj označava stih)

I, 8b

45. **suparnik** = pretor u Iliriji, Propercijev suparnik u ljubavi.

I, 12

18. **robovanje** — Za elegijskoga pjesnika ljubav je **robovanje**; on čitav svoj život provodi u služanju dragoj.

II, 2

2. **bog** = Amor.

II, 13a

11. **učena djeva** = Cintija, pjesnikova draga.

14. **gospoda** = Cintija.

II, 22b

49. **dječaka** — tj. slugu, roba koji je donio vijest da draga neće doći.

III, 8

28. **blijed** — Bljedoća je znak zaljubljenosti.

III, 10

9. **zamorod** = Alcedo ispida L.

28. **dječak** = Amor.

III, 14

2. **djevički gimnazij tvoj** = gimnazij spartanskih djevojaka.

6. **troh** (grč. trochós) = željezni obruč što su ga dječaci tjerali štapićem ili željeznom kukom (= clavis adunca, kako kaže Propercije).

9. **cest** (grč. hoi himántes) = remen s ušivenim olovnim ili željeznim kuglicama, koji su šakači omatali oko ruke da im udarci budu jači.

12. **šuplja mjed** = mjedena kaciga.

18. **onoga** = Poluksa; **ovoga** = Kastora.

biblio grafija

BIBLIOGRAFIJA PRIJEVODA KLASIČNE GRČKE I RIMSKE KNJIŽEVNOSTI U KNJIGAMA I ZBIRNIM IZDANJIMA 1800–1918.

a) 1800–1899.

Uvodne napomene

Završni dio rada na bibliografiranju prijevoda klasične grčke i rimske književnosti nastalih na južnoslavenskim jezicima na našem tlu predstavlja bibliografija čiji prvi dio izlazi u ovom a drugi u slijedećem broju časopisa LATINA ET GRAECA.

Odrediti vremensku granicu ovakvu zahvatu nezahvalan je posao jer granica stoljeća (a u ovom je slučaju granica zahvata ujedno i granica stoljeća) u pogledu književne produkcije doista ne predstavlja relevantan datum. No granicu je trebalo postaviti, i ona je, eto, postavljena na početak prošlog stoljeća. U određivanju dubine prodora činilo mi se da devetnaesto stoljeće predstavlja pravi početak onog što u suvremenom smislu znači prevođenje. Premda je i prije devetnaestog stoljeća nastajao značajan korpus prijevodne književnosti, prijevodi u današnjem smislu javljaju se ipak prilično rijetko. Osim toga, a to ne treba zanemariti, mogućnosti tiskanja knjiga bile su znatno manje, književnost je u pojedinih naših naroda dvojezična (pa čak i pretežno latinistička — u nama zanimljivu dijelu), a izdavačka djelatnost na širokim prostorima ima sasvim skroman opseg. Zbog toga činilo mi se nužnim